

VÝBĚROVÝ SLOVNÍK NÁŘEČNÍCH VÝRAZŮ

Použité prameny:

Zdeňka Sochová: **LAŠSKÁ SLOVNÍ ZÁSoba** (jihovýchodní okraj západolašské oblasti), Academia 2001. Výrazy z této publikace uvedené bez číselného označení jsou vybrány z **ABECEDNÍHO SLOVNÍKU** na stranách 187 – 266. Výrazy uvedené s číslem strany jsou vybrány z **VĚCNÉHO SLOVNÍKU** na stranách 40 – 186. Výrazy jsou **označeny modře**.

Jarmila Bachmannová: **PODKRKONOŠSKÝ SLOVNÍK**, Academia 1998. Výrazy z této publikace jsou vybrány z **Diferenčního abecedního slovníku** na stranách 179 – 265 a jsou **označeny červeně**.

Luděk Bachmann: **NÁŘEČÍ NA VYSOKOMÝTSKU**, Academia 2001. Výrazy z této publikace jsou vybrány z **Diferenčního slovníčku** na stranách 140 – 153 a jsou **označeny zeleně**.

A

abrichta srovnávací fréza (truhlář.)
afričák bakšák (krátký náhrdelník z levných korálů)
afryka africká tráva do matrací
agat akát
aji spojka i
ajnzec háčkovaná vložka do cích
akše náprava, část podvozku nesoucí kola vozu
akštok součást vozu (náprava)
akštuk nápravník
ambus kovářská kovádlina
anagelb transparentní žlutá barva skla, anenská žlut'
anagrín transparentní zelená barva skla, anenská zeleň
ancyfor neposlušné dítě
ančička netýkavka, aňinka
andulki dívčí účes ze dvou pramenů sepnutých na ušima
angličák sklář. druh fantazijní perle
aňinka viz ančička
aníska vánoční cukroví s anýzem
aprel apríl
apsecka truhlářská pilka s jemnými zuby
aucknecht pomocník
auvlaga přípitek (pro celou společnost)
auzlag výloha
azór azor (kabát)

B

babi hop vesnický ples pořádaný ženami
báča bačkora
bačalák žaludek, břicho
bačka bačkora
báčora bačkora

bagon tlusté prase
bagrle brzdící špalek u vozu
bagun tlusté prase
baj lašské přitakání, třebaš, snad
bakany špinavý (dětsky)
bakšák viz afričák
bambína sklář. druh fantazijní perle
bambylak plachta na houpání dětí
baňáč hřib královský
baňkař pokoutní lékař
bant dveřní, okenní závěs, pant
bapka druh sýkorky (mlynařík)
bapka porodní bába; kovádlina na klepání kosity; petlička; suchohřib babka
bartolomka světlík luční
basak hráč na basu
bečák uplakané dítě
beče soudek
bedajla pedál (u kola)
bedruna sluněčko sedmítečné
bedrunka sluněčko sedmítečné
bedruňka sluněčko sedmítečné
bejčák druh skleněného náhrdelníku
besitka přístřešek chránící vchod do stavení před zavátím sněhem, závětrí
bezeda vepřový žaludek na tlačenu
bičik svačec rolní
biga rýha na kartonu vyznačující tvar krabice, rila
bigel řemen s třmenem
bigus uhelný prach
biksla plechovka
bilutky běloučky
bina sazebna (vysoké pece), s. 149
bjehoun kamenický kvádr, lauf, laufák
bjehounek součást pluhu, splázek, plaz
bjela bělmo

bjelisko bělidlo
blajvaz tužka
blechta mluvkva
blechti žvásty, tlachy
blemt nechutné jídlo
blikavej šilhavý
blindy náoční klapky koní
blink citoslovce kopnutí
blot plotna
bobolec štípanec od hmyzu
bojan bázlívec, strašpytel
bok truhlářský velký lis
bolko dětský míč
bombas vozembouch
borasek označení při litování, chudáček
boraska označení při litování, chudinka
borasko označení při litování, chudinka
boskem naboso
božatko něžné označení dítěte
brabenc svízel obecný
brabouk brouk
bračko podomní obchodník s krosnou (ze Slovenska), kočébr
brankvara břečka, roztátý sníh s blátem
brantal velký hřebík; hřeb v branách
branža sebranka
bravek vepř
brca křivé nohy (expr.)
brco rozporka u vozu nebo bran
bremzhole brzdící špalek, pracna
brenza brzda
brliny horní a dolní spojovací bidla žebřin
brlka rukojeť na kosišti
brok přelisek na sklářském výrobku
brokant odpad při třídění korálů
brukširi koňský postroj na hrudi
bruláče, brulata oči

brulatej okatý
bruslenki kožené kalhoty pod kolena
brutfana pekáč
bryja jídlo z rozvařených jablek zahuštěné mlékem a moukou
břanda břecha, rozátý sníh s blátem
břeska bříza bílá
břinkavice druh plošnice
břunda viz břanda
buda bouda (stánek na pouti); psí bouda
buchtle sklář. druh fantazijní perle
bukša výtočka (součást kola u vozu)
buňa baňatý nos
buntovina viz svaskovina
buntram příčný krovní trám
buryk tlusté dítě
butek bota
butka šnečí ulita
byči bytí, žití
byk škraloup
bzinči křoví bezu
bzyk citoslovce „nic“

C

cacnej vychloubavý; ukvapený
caňk část uzdy – tyčka vsouvaná do huby vzpurnému koni při zapřahání
capovina pach po kozlovi
casák chlubivec
casnej viz cacnej
celobrus sklář. druh lustrového ověsku
cepjanka držadlo cepu
cerílek pryskyřník hlíznatý
cfibak druh jemného pečiva
cfikel klín, cíp
cfitr obojohlavní kůzle
cibuláki odrůda žlutých jablek (dřve)
cinkedlák, cinkedlátko ozdobný přívěšek; skleněná vánoční ozdoba
cinkost zasklená skříň na nádobí
cinkovej zinkový
cipant kování stahující nápravu a nápravník v přední i zadní části vozu
cirkulka kotoučová pila
cofačku pozpátku
cokel podezdívka, sokl
col coul (jednotka)
colufky coulové hřebíky
crbač slabě téct
cu moc příliš mnoho
cucpajš bramborový guláš
cufačku pozpátku
cukedle, cukrle cukrátko, bonbon
cuklak hřebík na přibíjení krytiny
cunder okuj, s. 150
cuž což
cvenda, cvrnda bludička

cvikle prošíitý klínovitý záhyb na látce
cybant kování podušky (součást vozu)

Č

čapačka nechutné jídlo
čapačku v dřepu
čapatej rousnatý (o holubu)
čechrák pluh k mělké orbě
čelačina teletina
čeleso tlustý člověk
čelinka jalovička
čemenko temeno
čemesnej bystrý, čilý, čiperný
čepaňa střep
čertalico kdovíco
čertovice kožené kalhoty z teletiny
često těsto, s. 88
četka teta
čežar těžké dítě
čičik vychytralý člověk
čičanec pramen vlasů
čičhi delší vlasy
čiprno chladno, zima
članek petlice; pérový zákolník
čmadlik, čmallik čmáranice, klikyhák
čmáha čára, šmouha, skvrna
čmedle, čmelle malá ryba
čmela hmyz čmelík slepičí
čoubat nakukovat někam, také vyčnívat, trčet
čpanocht patneht
čpára lidská končetina
čpik morek
čpurák ryba vranka
čpúrka sklář. drobný vzorek vybroušený do hrany kroužku
čub hubička (u hrnce)
čubrajz nepořádek
čučat hořet, planout (o ohni)
čúška onuce (zdrobněle)

D

dácnej nesobecký
daremnej churavý, neduživý
dasák velký zub
datlik datel černý
dekel víko, příklop; deska knihy
dektúra lepenka, tuhý papír
denglik sklář. dřevěná tyčinka, na kterou se navlékaly při broušení skleněné kroužky
denko poklice; horní dno máselnice
djas d'as
dlohanka dřve pěstovaná odrůda hrušek s měkkou dužinou
dodřena dodřená, dodírky
dolinek žaludek
dozatku dozadu
dožer zlost, vztek, dopal

draena zlá, nesnášenlivá žena
draksl soustruh
draškovač dražkovací hoblík
drešlák cedník
driják pendrek (cukrářský výrobek)
drikař sklář. mačkář – výrobce korálů lisovaných ze skleněných tyčí
driketa sklář. mačkárna
driknštajn sklář. podstavec pod mačkáci stroj
drobáki drobné peníze
dropty drůbeží drůbky
druker spínací knoflík, druk
druška družička (při svatbě)
držica součást bran
dřevařka sekera na odvětvoování
dřiška tříška
dud očko brambor
dudla, dulla, dudlina, dullina dudlák, šidítka
dúla místo dole, dolní část (vsi)
dumlik hlava
dumlikačka polévka z tuřínu
durák všední šátek na hlavu
dvojački spárený hmyz, brouci
dvora světelný kruh kolem měsíce
dvoráci, dvorskí zemědělství dělníci v bývalém panském dvoře
dyle trámy ve zdi dřevěného stavení
dymel boule

E

engliš krátce přistřižený knírek
ereplac rudiště v hutích, s. 148
ero úcta; letadlo
eši jestliže
ež až

F

facalik kapesník
facula cíp košile vyčnívající z dětských kalhotek
fajklomna, fajklubna malá kovová svěrka
fakula pochodeň, s. 99
fasle sklář. válečkovitý korál s dírkou napříč, soudek
felčmida kovářská polní výheň
flancka sazenička
fligel křídlo vrat
forela pstruh
frisle flitry
fuflik žmolek (v jídle, na tkanině)
fuks sklář. šamotová cihla v mačkářské peci
fulverk panský dvůr
funcka slabá lampa, s. 99
funt poklopec
furma dřevěná forma na máslo
furnyra dýha

fus vous; osina

G

gače spodky, s. 92

garba libové hovězí ze hřbetu na dušení

gde kam

ger bršlice kozí noha (plevel)

glacka pleš

glan kal, usazenina

glejta smalt

glid úd (ruka, noha)

gnyp knejpa, ševcovský nůž

golije náhrdelník

gor příliš, teprv

graca motyka na okopávání, grace, krace

grafj vzetí, šlápnutí

gravírunk sklář. rýhování formy tvarující povrch mačkaných korálů

gusplac odlévárna v hutích, s. 149

gvuli kvůli

gych citoslovce vylití nebo úderu

gzenk záputka v kovadině

gzyms římsa

H

habrajz řídké bláto, špína, nepořádek vůbec

haby odložené kusy šatstva

haček pohrabáč; udička; věšák

hačka háček, klička, smyčka

hadule prašivka, nejedlá houba

halapaš odpadové kousky dřeva, roští užívané na podpal

halšík řetěz u chomoutu, podprsník

halšpanka hrubá černá mouka

hambalka, hambelka (pomn.) podstřešní prostor ve stodole, špejchar

handerka hadřík, s. 91

hanzl mazlivý název hříběte

hapaj denaturovaný líh s malinovou šťávou

harobitnej šetrný, lakomý

harobitnost lakota

hašpa petlice

hauba sklář. lapač kouře nad mačkářskou pecí, haubna, bába

hde kam

hebama porodní bába

hejcuk odpadový kanál z chléva nebo stáje

hela dutá cihla

heldegron statný chlap

hem součást vozu

henkst neúplně vykleštěný valach

hev sem, zde

heva sem, zde

hevaj sem, zde

hiban velký kus pokrmu

hiblik velký kus pokrmu, štamfalec

hiklat viklat

hipanec velký kus

hobdovodi jednoduchá polévka zavařená krupicí

hoficrska průjem, laksírka

hojnej hojivý

holeska nedozrálé zelené ovoce, většinou ještě na stromě

holet mrznoucí déšť

honuce onuce, s. 92

honudle, honulle vlásenka

hopnavodu viz hobdovodi

hor horská krajina, hora

hošiči chlapecký

houbanec hubník (jídlo)

hrallo kovář. tyč, za kterou se tahá měch, hradlo

hraska tyč, menší bidlo, rejka

hrazdule boule, hamule

hrazdulka bulka

hročica široká dřevěná nádoba s uchem

hročička škopek

hropka hromada; smetiště, skládka; kamenný náhrobek, kripta

hrubo silně (na tloušťku)

hrubovák hoblík k hrubému opracování

hukle ranec, uzel

huklik raneček, uzlíček

húl delší část cepu

hulas hluk, rámus

hupek drdůlek v týle, mud'átko

hura půda v domě, s. 96

hurat hořet

huša house

hušačka houpačka

hušatko housátko

hybem neustále

CH

chlemák slimák

chlupini jemné vlasy

chrapák, chrápák silný kašel

chúj chvojí

I

imuny druh brambor, s. 137

inači jiný

inši jiný

iny jiný

isto najisto

isty jistý

J

jahlica pletací drát, s. 93

jakla blůza

jedák ostrý, mrazivý vítr

K

kabat sako, s. 91

kadlubn, kalluben kadlub, sklářská forma

užívaná při tzv. viklování

kafejo káva

kajfas větší nádoba na maltu

kajši kdesi

kajšik kdesi

kalaba kaluž

kalafuk otoman

kalice sklářský prášek užívaný při kalení forem

kaluta sklář. kovová úchytky přidržující konec navlékací nitě u záponky náhrdelníku

kaminči drobné kamení

kapák sklář. součást mačkářského stroje – nádoba s přívodem chladicí směsi

kapica kožené obložení cepu; kování na rozporce vozu, okuja

kapišona špičatá čepice

kaplik sklář. forma v mačkářském stroji

karbulák sklář. brus na hrubé obroušení výrobků

karhák bolševník obecný

karpač přištipkovat, s. 94

kartunka kartounový šátek na hlavu

kary zednické kolečko

kaslik vůz s rozebíratelnou prkennou korbou

kecek chřástal

kelerub kedlubn

kelko kolik; několik

kerak jak

kerejsis některý

kery který; některý

keryši kterýsi

keryšik kterýsi

kfap prachové pírkó

kfapi prachové peří

kfasla střapec

kfaterka hranatá sklenička

kfit líh

kičkidle, kičkille špaček (dětská hračka)

kiklat viklat

kimpa popruh trávni plachty, picák

kindačka starý typ ruční kývací pračky, komihačka

kisat kynout (o těstě)

kiselák odrůda nakyslých jablek

klaimerky kolíčky na prádlo

klašterna jeptiška

klekačku vkleče

klemovák součást tzv. klemu – dřevěný háček na konci řetězu

klisky kluzký

klocar vytáhlý, vyrostlý chlapec

klocek menší klacek

klofka kalíšek, likérová sklenka

klonek přehyb, rys

klubaň, klubaňka pouzdro na brousek
klučna klíčnice
kluka klika u rumpálu
klupko míč
kmitátko nástěnná petrolejová lampička
kňaras malý člověk
knebel klacek; kolík
kneblík součást rozporky u vozu a bran
kobilák, kobelák druh velkých mravenců; velký zavírací špendlík; velký steh
kocápkí dětské sánky s postranicemi z prkýnek
koror štětka na vymetání sazí; druh hoblíku s kulatým tělem
kocvarda, kocvárka omáčka z rozvařených syrových švestek
koča kotě
kočik kočka domácí
kolaj stopa (v blátě, ve sněhu) vytlačená koly
kole kolem, okolo, mimo
koleta huspenina
kolije náhrdelník
komarek lokálka (vítkovická)
kominačka cihla k vyzdívání komínů
komíňák kamenný obrubník na vrcholku komína
kopajna podřadné pole (na svahu)
kopisko okopiště
korala, korale korál
kormout lepený papírový sáček; papírový pytel
kormoutek kornout
kosna sklář. škopek na vodu chladicí brus
košisko násada na kosu, kosiště
kotlák vykotlaný zub
koukavej hezký na pohled (o věci)
kozdelec kotrmelec
kozi cecki dříve pěstovaná odrůda špičatých podlouhlých švestek
kozlik opěradlo u trakaře
kozlik truhlářský nástroj k dlabání
krahovec krahujec
krajanda, krajda obyvatelka rovinatého kraje jižně od Turnova
kramne umělé květiny
krap kapka
krauz krejzl, s. 93
krauzek krejzl, s. 93
kravarka pasačka krav
krejda krejčovská křída
kriplata (pomn.) saně na svážení dlouhého dříví
kripta kamenný náhrobek, hropka
kristal křišťálové sklo
Kristindle, Kristindle, Kristindlik Ježí-

šek
krmaš pouť (v místě)
krmík prasečí chlívěk
krompolec břevno na pověšení prasete při zabíjačce
kropáč kapelnická hůl
krouzlik kučera, kudrlina, kadeř
kručka lesní roh
krušco železný kroužek
krutej tvrdý, tuhý
křáč keř
křáči křoví
křak kus dřeva
křečka křeč
křída sytá bílá barva skla
křidlák, křillák okřídlený mravenec
křilla břidlice, křidla
křundi staré, opotřebované boty
křyb keř
křydlica taška (krytina)
křypka chřipka
křypopa příkop
křypopka příkop
křyvo nakřivo
kšica kštice
kšo volání na slepice při odhánění
kštel spodek vozu (železničního), s. 150
kubjenka srha laločnatá
kublák sklář. soudečkovitý brus
kuče rozčuchané vlasy
kudedlik kučera, kudrlina, kadeř
kulački dříve pěstovaná odrůda kulatých hrušek
kulán tenčí poleno
kuliban kuželna
kulič sklář. brus na vodorovné ose
kulišek malý chlapec
kuncal pomalý, loudavý člověk
kupačky plavky
kupčik obchodní příručí
kuplunk spřáhlo železničního vozu, s. 150
kurotfa koroptev; druh slepic
kuřak domácí udírna; včelařský kuřák
kuřyn drůbežárna
kusek kousek
kusky noky
kuškař kužičkář
kut zákutí řeky
kutek koutek
kutko kotník
kutky koutky (vyrážka v koutcích úst)
kvasáček šátek uvázaný do týla
kvedle, kvelle, kvrdle sklář. druh fantazijní perle – korál se čtyřmi až šesti hroty, tvarem podobný kuchyňské kvedlačce

kvejda odrostlé děvče
kvellik, kvrdlik kvedlačka
kyčka kravata
kyjanky sloupky zasazené do dlabů v sanicích a nesoucí násady u saní

L

lácali opratě, otěže
lácari opratě
lajir kolovrátek
lajirmon kolovrátkář; nepořádně oblečený člověk
lajirmonka nepořádně oblečená žena
laksrka průjem
laksyrka průjem
lalka panenka
lamór statný člověk
lampák skleněný ozdobný kroužek
laski vlašky (druh švestek)
lecijánka sklář. náhrdelník skroucený ze čtyř nebo až šesti šňůr drobných korálů
ledák hliněný hrnc vyráběný v Ledči
legat opěradlo židle
lehmo vleže
lejšpic kovářské náčiní na prohrabování žhavého uhlí ve výhni
lemec límec
lemovačka sklář. brus na obrušování tzv. lemů
lesa lis na vytužení tvarohu
lesy lísy na sušení ovoce
letoši letošní
lico líc
ligr obrtlík
limona citron
lindengrín sklář. sytá zelená barva skla
lisice zařízení k uvazování koně při kování, klec
lišperák špinavý, neupravený člověk
lišťfa závěsná polička na pokličky
lító letokruh ve dřevě
logr nepořádek, špína v domácnosti
lohmašina děrovačka, s. 149
lochsek úzká truhlářská pilka s rukojetí na jednom konci
lochtuše plachta na trávu
lokalka tramvaj (ostravská)
london parní jeřáb v hutích, s. 149
loněk pérový zákolník, lounek
loubi chodbička nad schody do podkrovní
lucerna sklář. druh fantazijní perle – korál připomínající tvarem lucernu
ludvař zvěrokleště, miškař
lumerák někdejší obecní almužník chodící na stravu od čísla k číslu
lunty šaty

lupák příliš rozklepané místo na ostří kosy

M

mačinka choulostivý člověk

mačizna vnitřek sazenice

mačkallo sklář. stroj na lisování korálů ze skleněných tyčí, mačkadlo

mádllo zábradlí

majiček pampeliška smetanka

majzel dláto

makovisko pole oseté mákem; makovina, rostliny máku

makyči vrbové proutí

marketa účes z copů sepnutých v týle

masufka sklenice na jeden máz

mašinky zápalky, sirky, s. 99

mazáček masová pomazánka na chleba

mečík příčný trámek u bran; špičatá tyč, na niž se narážela svázaná sláma při výrobě došků

medák druh perníku

medák vysoký dvouuchý hrnec vázovitého tvaru

medije spiritistická seance

medjed stroj na drcení hlíny v cihelně

meza mez

mider šněrovačka

mik mník

misa plechové umyvadlo

mišek kostelní měšec k vybírání peněz

mizga míza

mjaga něco měkkého vzniklého mačkáním

mlíčáki listy pampelišky

moska zápraží, mostka

motan popleta

motovillo netopýr, motovidlo

mrček nemluva

mréca nepřijemná žena

mrňkat poprchávat

mrz trápení

muclik raneček, uzlík, huklik

mufna sklář. šamotová cihla v peci, v níž se výrobky leští ohněm

mulař zedník

mulina plná, kulatá tvář

mulisanda holčička s baculatými tvářičkami

munčtik náústek dýmky

mundálek raneček, uzlík, muclik

mustérije pašijová hra

muterka matka, matice šroubu

muzg mozek

mycla kočka

N

nabok stranou

naboku stranou

nabosu bos

naceň horní část tzv. síně ve venkovském stavení (se zadním vchodem ze dvora)

naco proč

naculenej sladký, až přeslazený

nadobře úplně, docela

nádomi půda (v domě)

nadráška zkrácená cesta, zkratka

nahač ocún lesní

nahlina unáhlený, prchlivý člověk

nahnaty opilý

najprem nejdřív

najrót sklář. transparentní světle červená barva skla

nale citoslovce podivu (ale hledme)

naledek náledí

napletek stuha

naprava náprava; vymoženost

napročivo naproti

naručo náručí

naskval naschvál

naspa zápraží

naspodek dospodu

naspotku vespod

našik náojník (řetěz připojující chomout k oji)

nášlik náojník – náojní řemen

natáhlík viz lecijánka

nátlapek nášlapek

ňauka sklář. koule z roztavených zbytků skla

nazadek dozadu

nazatku vzadu

nazdel na délku

necajk nepořádek, čubrajz

necuda kůň, který netáhne

nekalec neřádný člověk, nemrát

nelezlák, nelezník sklář. korál, který nejde navléknout pro nedostatečně průchodnou díрку

nepodoba nehezky člověk

nevítki nevědomky, maně

nitik šklubanky

nohala člověk s dlouhýma nohama

nopa sklář. kovová dvouuchá nádoba oválného tvaru (původně k přenášení korálů)

nopajz sklář. pinzeta užívaná při tzv. viklování

norak krocán

norka krůta

nosala člověk s velkým nosem

noša nůše

nudlovačka, nullovačka nudlová polévka

numerák viz lumerák

núški nosidla na vodu

nykrila mazlivý název králíka

nykrilinka mazlivý název králíka

nykuš mazlivý název králíka

O

obid oběd

obile obilí

obilí obilí

obracak otočný pluh

obrvi řasy

očipka otep, otýpka

odrazu najednou

odzatku zezadu

ogun ohon; okoun

ogura velká okurka

okale velké oči

oklepiny oklepané snopy

okluka oklika, oblouk

okolary brýle

okrafčaky papuče z proužků plsti, s. 94

okrom kromě

okuči kování

okuja kování na rozporce vozu, kapica

okun okoun

olingrátko náušnice

olingre náušnice

opačity opačný, obrácený

ordeka stropní trámy

orlab dovolená

ošči pichlavá tráva; pcháč oset

oškfary škvára, s. 99

otahy daň, srážky

otkač odkud

otkatši odněkud

otkor prkno

otřesk blázen

oupinek spodní kačírek na oji

outora zářez pro dno u sudu

ouvazek popruh u plachty na trávu

ouvehle úhor, pole ležící dlouho ladem

ovoc ovoce

P

pačák mazlavá stopa, skvrna

pačalák mazlavá stopa, skvrna

paček kornout

pačerky perly

padhaz zlý, špatný člověk

paducka epilepsie

pajtlik pytlík na tabák

pakel kornout

palejzdra pálka při hře špačkem

paličák bezrohá koza

palir polír

paluchy rukavice palčáky, s. 92

panaček kněz, farář

panstfi panský velkostatek

pantalouni kalhoty

papiřak hřebík s velkou hlavičkou, s. 101

parčak parťák (vedoucí směny)
parek párek, pár
paryzol deštník, s. 95
pasírki pánské polobotky
pasnice pasovka – tuhá tkanice k vyztužení pasu sukně
pauz pavuza
pauzák provaz na utažení pavuzy
peciválek druh masopustního pečiva podobného vdolkům
pekařina druh drobného uhlí
pelouš, pelušina peřina, pelouch
pendle druh lustrového ověsku
pepřenka starý druh bonbonů
perfekta stroj na řezání kartonů
permutlák perleťový knoflík
perutko větévka, snítka
pestfo podlost, ničemnost
picák popruh trávní plachty, kimpa
piclik sklář. zúžená část lustrového ověsku s dírkou k zavěšení
piglovačka, pihlovačka sklář. starší druh ručního mačkadla korálů (vzniklý zdokonalením tzv. zajdnštekru)
pijaček malý hrnek na pití, s. 97
pikajzna sklář. kovová tyč, na niž se napichovaly nebo nabalovaly roztavené zbytky skla při mačkání korálů
pinkel uzel, ranec
pipec tipec
pismo písmo, dopis
pišinka oplatkový řez, pišinger
plácačka kosa s tzv. přiháňkou, upravená k sekání obilí
plácačka sněhová vánice
placurka placatka (na alkohol)
placho ztichle pusto – o atmosféře před bouřkou
plapa tlustá tvář
plaščina silné prkno
platlik sklář. vybroušená středová ploška na lustrovém ověsku
platlonek plochý zákolník
plažak čumil, zevloun
pleška plechovka
plezmero nešika, nemehlo
plihem smykem (vléci)
plošák koňská podkova na ploché kopyto
pluca plíce
pocebák podsední kůň
pocení spodní část tzv. síně ve venkovském stavení
poclamka prostěradlo
počahel pohrabáč
počastna pohoštění (kořalkou)
počep protiva (člověk)

podhrd ovarový podbradek
podhrdek podbradek
podhrdli ovarový podbradek
podima hustá přízemní mlha
podlečka, pollečka, podlička, pollička spodnička
podlekački, pollekački, podlički, pollički podvlékačky, spodky
podmáslik houba klozek sličný
podolou, podolu dolem, spodem
pohoru horem
pokluda obstarání, opatření něčeho
polak polský vítr
polátko, púlátko políčko
polle vedle
polobrus sklář. lustrový ověsek, u kterého se vybrušují jen některé namačkané plochy
polouchi saně na dopravu nákladů, hlavně dříví
pomlači poněkud mladší
pomoh pomocník
popity podnapilý
posilák někdejší obecní sluha, listonoš
poskopce s kopce, po svahu dolů
posováde dosud, posud
posypka sypání na koláče
pošast potrhlý, bláznivý člověk
pošklebovák posměváček
potatle potud
potpalka drobné dříví na podpal
potpecka otvor pod kachlovými kamny na sušení dříví
potšini podloubí
pottah velký příčný trám uprostřed povalového stropu roubené chalupy
potykel potykač (součást pluhu)
povenči, povenki venku
pozorno průzračno, jasno
pozviška vzbouření, vzpoura
pracna špalek brzdící kolo vozu
pradlen, prallen, prallena valcha
praker proutěná plácačka na koberce
prapisko ostění u dveří
praša prase
pravillo vaznice – vodorovný trám v střešní konstrukci
prohršla přehršle
pros prosba, prošení
prš ňadro, prs
pryča pryčna, s. 96
příslotek osobní přezdívka
přypalka drobné dříví na udržení ohně, s. 98
psičkař pohodný
pučec pěšinka ve vlasech
puček kobliha

púda spodní část kopyta
pudla pult
pufer nárazník železničního vozu, s. 150
pukel boule
puketa kytyce
puklik bulka
púla půl (30 minut po celé hodině) v určení času
pule puls
pulír sklář. dělník leštící sklářské výrobky ohněm
pumrovice zimní, původně pánská čepice z pleteniny
pup panák obilí
pušim, pušimek kůzle
putera sáček
putlina smyčka

R

rabulinka kartonážnická raznice (nazvaná podle výrobce Rabolliniho)
radílko druh pluhu na oborávání brambor a tvoření brázd
rádle sklář. druh fantazijní perle – korál tvaru plochého kolečka
ráchpon dlouhý hoblík s širokým železem k opracování velkých ploch
rajbetka dřevěná bruska na hlazení omítky
rajčúra kolotoč
rajpka sklář. nástroj na čištění brusného kotouče
rajtary oblé tašky na hřeben střechy
rajteraj kolotoč
raminko sklář. kovový díl na koncích náhrdelníku spojující několik řad korálů se záponkou
rancačka pila břichatka (ke kácení silných stromů), kaprouka
rancatej tlustý, břichatý
rančák tlustý člověk
randlik lem, obruba
ranostal ranní ptáče
ranušky druh brambor
rapaky hrubé, drsné brambory s důlky
rápor truhlářský kolovrátek, drápor
rejčka sekera s širokým břitem
rejhovák kovářské kladivo užívané při zhotovování tzv. falcu
rejin panovačná žena
rejka tyč, menší bidlo, hraska
rejtsína kování na předku vozu spojující ramena a tzv. šárku
renvolf sánky ovládané brzdami na vysokých rukojetích
revanč druh lihoviny vzniklý smícháním punče a rumu
revek roub

režna žitná kořalka
ríří bidla u žebřin
rigl obrtlík
rigle příčná stružka v poli svádějící dešťovou vodu do tzv. stržiště
rinčvel, rinčvela sklář. tzv. práh v mačkářské peci – šamotová příčka, o kterou se opírají konce nahříváných skleněných tyčí
romovisko rumoviště
rondelka sklář. druh fantazijní perle – korál tvaru kolečka po obvodu zploštělého
roscáple, rospesek, rostáhlík, rozvezlík rozpustilý, neukázněné dítě
rosporek poklopec, s. 92
roštůla sklář. hřidel u brusu
rouť tahat, působit bolest při česání vlasů
rozalín sklář. transparentní růžová barva skla
rozetka sklář. fantazijní perle – korál tvaru růžičky
rozinka opar na ústech
rozmetačka truhlářská rámová pila
roznoha rozsocha
rozrnka obilí rozprostřené (po mlatě) k mlácení
runtem neustále
rúška větvička Jehličnatého stromu
rúže rostlina pivoňka lékařská
rybarka racek
ryčla podnožka
rynka brázda; malá rýha

Ř

řamp citoslovce – bum, prásk

S

sáma prošíty klínovitý záhyb na látce, cvikle
sámka sklář. přelisek na obvodu sklářských výrobků, obrušovaný na tzv. lemovače, lem, sejm
sámoavačka viz lemovačka
sazačka sazečka
sculenej zmačkaný, zmuchlaný
sejkora bramborák, cmunda
sejm viz sáma, lem
sejtko sklář. kulatý plíšek s dírkami, na který se našívají náušnice ze skleněných korálů
servetek ubrousek, s. 96
sfavola svévole
sjerka trámek s řetízkem, jímž se při vláčení spojuje několik bran vedle sebe
skolan, skolik velký kus chleba
skurka kůrka (chlebová)
skužula lakomá žena
skypka krajíc
slavik sklář. druh fantazijní perle – korál

připomínající tvarem slavíka
slezeno slezina
slin jíl, slín
slítek pečená míchaná vajíčka
slunčito slunečno
smetlinka větvička
smoliček houba klouzek modřínový
sna snad
somar zamračený, nemluvný člověk
sotor sotor
spinka přezka, s. 92
spotkem spodem
spoza předložka (odněkud, co je za něčím)
spynči papěrky
sražek uražený vrcholek stromu
srizec, sriзец horní část máselnice
steška cestička, pěšina – obvykle širší, po níž se může jet např. s trakařem
strouči hrachovina, hrachová nat'
struči mladé fazolové lusky
stručko stroužek (česneku)
struj oblečení
stuotač odtud
stuoteč odtud
stupka dřevěný hmoždír na mák, s. 98
sukinka sešíkmená spodní část štítu stavení opatřená krytinou
surež souřež (směs žita a pšenice)
súva, súvák kdo dlouho do noci bdí
svaskovina sklář. korály jednoho druhu dodávané v tzv. svazcích, buntovina
svírka viz sjerka
svraták druh hrců vyráběných kdysi ve Svratce
svúra spojení obou částí cepu
synal hřib koloděj
sypka ohrazený prostor na půdě pro vymlácené obilí
sypovina sypkovina, s. 150

Š

šajpka podložka (tech.), s. 150
šalter vypínač
šámi opotřebované boty
šandar četník
šar řada došků na střeše; pruh zdíva
šarfír sklář. dělník obrušující nahrubo sklářské výrobky
šaši rákosí
šaška rákoska
šatlenka sklář. náramkový díl
ščipa louč, s. 99
ščirka mléčná polévka s drobením, s. 87
šejdovec někdejší taneční zábava
šena senoseč, sena
šerhak pojistný hák železnič. vozu, s. 150
šešel nevyčištěné jetelové semínko

šfatla stažená kůže ze syrového špeku
šfeler pražec
šfihel spojení obou částí cepu
šibr břidlice
šifr břidlice
šimlena povídková omáčka
šimprlata bramborové šišky
šinka plochá příčka žebřin
širce kovářská zástěra
široučki (pomnož.) hliněný lívanečník
širy šle, s. 92
šišmák uschlý zbytek květního kalichu na malvicích
šitlák sklář. dlouhý úzký plátěný pytel k tzv. šitlování (odrolování tzv. broků přesypáváním korálů v šitlaku)
šiva žitná kořalka
šivula omáčka ze sušených švestek
škáj, škáje úlomek, odpad při opracovávání kamene
škíra mezera, šterbina
škmorák, škvorák škvor obecný
škrobla škrabák na prasečí štětiny
šla popruh u trakaře
šlajf brousek (kotouč s klikou), s. 101
šlajvholec součást brzdy u vozu – trámek nesoucí brzdící špalek
šlejfák sklářský brus
šlejfka sklář. tzv. náběhový můstek u mačkadla korálů
šlog lán
šlohan dlouhý prut, metla
šluchta trhlina v opracovávaném kameni
šmalc sádlo (kupované)
šmárat tápavě sahat
šmihel prut
šmrglák sklář. obyčejný nezdobený skleněný kroužek
šmur čmáranec
šnorbát kartáček – krátce přistřižený knírek
šolek placka z vařených brambor pečená přímo na plátech kamen a polévaná tzv. halšovským máslem
šorna široká lopata
šoulec šoulet (jídlo)
špencele stuha, fábor
špičil předák – první v řadě (ženců)
špikr mladý vůl; mazané dítě
špindel brzdové vřeteno žel. vozu, s. 150
šplint závlačka, s. 150
šprincele příčka v žebříku
šraupstok svěrák, s. 101
šrupák ubírací hoblík
štalverk ocelárna, s. 149
štambrát sklář. stolec před mačkářskou pecí, na nějž se pokládají skleněné tyče

štrandle zastaveníčko
štekla, šteksle zpevněný konec nápravy u vozu
štender stavidlo
štesla součást vozu
štesle, šteslik kovový konec nápravy, do něhož se zasouvá zákolník, piksla
štfrtka soudek na 25 litrů piva, s. 98
štokur sloupkové hodiny
štomper pěch
štospan druh hoblíku, viz ráchpon
štralář police, na níž schnou cihly
štreba podpěra v krovu
štriacák nápadník, milenec
štrucla šiška chleba
štrudlák, štrullák viz kiselák (jablko)
štyblety perka (boty), s. 94
štyftla tupá jehla na navlékání gumy, s. 93
štyl násada, topírko, s. 101
šubrunk, šubruňk drobné kamení
šulinky bramborové šišky, šimprlata
šunapajka švonepajová sukně
švajfka pila na výřezy ve dřevě
švih, švíha úzký kožený řemínek
švikáč viz šlohan

T

tafla krejčovský stůl, s. 153
tále, tallenc tady
tancula taneční sál
tapacyr čalouník, s. 152
tarboch velké břicho
táška kování na rozporce, cuchta
taubenblau sklář. tzv. holubí modř – odstín syté modré barvy skla
tebel oblá přička žebřin
teblik závlačka, železný kolík, s. 101
tej čaj
tejka teď, nyní
teler sklář. kovový skřípec na uchycení krátké skleněné tyče při mačkání korálů
telky tak velký
temu proto
tercen trs
tesa příčný trám v plotě
tfy citoslovce fuj
tičkrle hračka, tzv. špaček
tirkis sklář. odstín syté modrozelené barvy skla
tlampat reptat, otvírat si hubu
tlučki šhubánky
toľald dutý záhyb na látce
trápor vrtací kolovrátek
trčko kus tenkého dřeva, sport. slang. tyč
trdíľko nástroj na tření máku
trpalki šhubánky
trtula zmatené pobíhající žena

tručina jed
trupčica náhradní královna z včely dělnice
trupčina větší buňka pro trubce
trupka ohniště u kamen
trupkan viz kapák
trynčka placka ze syrových brambor smažená na sádle
tuček, túček sítko na mouku
tudyk tady
tulaj ucho pro násadu u lopaty nebo vidlí
tuna koupací vana
tunka viz buchtle
tutek malý kus oděvu
tutna sklář. větší skleněný kroužek s vybrušovanými vzory
tuž tedy
tybetka vlněný šátek na hlavu

U

uhímanec uplakané, plačtivé dítě
uhor strnisko po posečeném jeteli nebo vojtešce
urok urknutí, uhranutí
utantovat přemluvit, přesvědčit někoho
uvary ovar
uvod obřad požehnání matce při prvním příchodu do kostela po porodu
užva součást vozu

V

váhi (pomnož.) nosidla na vodu
vachtle sklář. druh lustrového ověsku
vaječina míchaná vejce
vajskon pevná látka na onuce, s. 91
valačka valcha
valcoľka stroj hoblovka, s. 150
valha valcha (na praní)
vangle sklář. korál zhotovený ručně navjelením roztavené skleněné tyčinky na drát
vaninka vanička
vanka vanička na koupání dětí
vanšoner vyšívavý kuchyňský závěs
varhulec bakulovitý výrůstek
vařtat dílna
vasrzok součást dýmky (na odsávání)
vazane dárek novorozeněti ke křtu
vážisko važiště (součást vozu a bran)
vážky nosidlo na vědra s vodou
večerou (příslovce) večer
vejstruh pokrývačský nůž na štípání šindelů
vejtok viz rigle
venki venku
ventka udice
veškost prádelník – skříň i stůl
vidľko bidýlko
vihoudat vyčítat někomu něco
vijačka dřevěná lopata na přehazování obilí a tím čištění

víklinek výklenek
vikvetľák vykvetlice – zelenina vyběhlá do květu
vimiškovat vyklestit
vinkel úhel, úhelník
vinni dřívě pěstovaná odrůda drobných šťavnatých jablek
visátko sklář. fantazijní perle - slzičkovitý korál s dírkou v užším konci
višina stéblo vysoké kvetoucí trávy
vjec víc
vjedro sud na 56,589 litru
vjeko víko
vješak ramínko, s. 91
vjetle, vjetľička větev, větvička
vobar ovar
vobléc oděv
vobrtel oplén u vozu
vobrubák obrubní kámen
vobuj obuv
voculle odtud
vočepok kožené obšíť obou částí cepu
vodvárka omáčka ze sušeného ovoce, zvl. ze švestek
vokáč zub špičák
vokľihák ukľihlý sýr, klížák
vokřeš starý rozsochatý strom; nesouměrně rostlá, nevzhledná květina
volo vole, struma
vomazovák viz pikajzna
vomidľik, vomillik zbytek mýdla
voperek, vopjerek šindelový okraj doškové střechy
vopesek zbytek jídla
vopeslej nenasytný, mlsný
voplen příčný trámek spojující párové nožičky saní
vorčov, voršov široká dřevěná lopata na přehazování obilí, vjejička
vosekáč kovářský nástroj na narovnávání hřebíků ve starých podkovách
vosikáč křemenáč osikový
vosmice peřina z osmi loket sypku
vosrvaha vodováha, s. 150
vostatki konec masopustu
vosuť vyrážka po těle
vošítka část cepu – kožené ošití cepu a cepovky, vohlaľ
votáčka zatačka
voves sklář. druh náhrdelníkové záponky
vrábek, vrápka, vráska, rýžka, záhyb na látce; lupínek pod kloboukem některých hub
vraz pojednou
vreco uzal, ranec, s. 102
vrtak vývrtka, s. 97
vrzačka velikonoční řehtačka

vukoli okolí
vurclik raneček, uzlík, huklik
vuzek dětský kočárek
vydara domýšlivé dítě
vzatku vzadu
vžina lež

Z

zádomi prostor, místo za domem
zady vzadu, pozadu
záhata obložení stěn chalupy před zimou
polínky a chvojím
Zajici přezdívka obyvatelům obce Radčice
zajla sloup, sloupek v krovu
zakalec brousek na chlebu
zal taneční sál
zapadáč sklář. druh fantazijní perle – korál
tvarovaný tak, aby při navléknutí do náhr-
delníku zapadal jeden do druhého
zapařka zátřepka (do zelí)
zapeč zápečí, pekelec, s. 98

zápeček chlupatý knedlík opečený nejdříve
zprudka na omastku a pak teprve dovařený
ve vodě
zapora nasouvací kláda do protilehlé díry
ve zdivu
zarod zárodek
zarovno zároveň
zatky příčné, kratší desky vozu, zadní i
přední čela
zdela na délku, v délce
zdelka délka
zdraž prkýnko určitého rozměru připravené
na šindel
zdurak trucovité dítě
zeličko šťavel kyselý
zemgruba žumpa, s. 100
zenkel olovnice
zezárna řezárna píce pro dobytek
zezatku zezadu
zliš zlostný, popudlivý člověk
zol taneční sál

zola podrážka
zomet samet, manšestr, s. 91
zometovy sametový, manšestrový, s. 91
zrza rez
zvenki zvenku, zvenčí
zvihadlo, zvihallo kvasnice
zvyša na výšku, do výšky, ve výšce

Ž

žač zeť
žandárblau sklář. sytá modrá barva skla
v odstínu někdejší četnické uniformy
žarna ruční mlýnek na obilí
žbirko hřebílko – kovový kartáč na hřebel-
cování koně
žehnak špičatý výstřih, s. 92
žerba váda, hádka, žraň
živice provaz, na němž se někdo oběsil
žmejtek šest pramíneků příze